

MATKAKERTOMUS

Merja Jauhiainen
informaatikko
Työterveyslaitos, TPK

Kongressi	69th IFLA General Conference and Council
Aika	2 - 8. 8. 2003
Paikka	Berliini
Matkamääräys	Osastonjohtaja 24.7.2003
Rahoitus	BMF:n saama Opetusministeriön apuraha työaika Työterveyslaitos

IFLA, The International Federation of Library Associations and Institutions on perustettu v. 1927. Se on riippumaton kansainvälinen järjestö toimien yhteistyössä UNESCO:n kanssa. Sen jäsenmäärä on yli 1700 kirjastoa ja organisaatiota 150:stä maasta. IFLA:n toiminnan tarkoituksena on edistää kansainvälistä yhteistyötä, tutkimusta ja kehitystä kaikilla kirjasto- ja informatiikka-aloilla. IFLA järjestää vuosittain kansainvälisen konferenssin nykyiseltä nimeltään World Library and Information Congress, sekä julkaisee aikakauslehdestä IFLA Journal. IFLA:ssa toimii eri työryhmiä ja sektioita. IFLA järjestää tutustumis- ja koulutustilaisuuksista, mihin se esimerkiksi saa avustusta kehitysmaiden jäsenien kouluttamiseksi.

Tämän vuotinen konferenssi järjestettiin Berliinissä teemana Media - Information - Culture. Osallistujia oli yli 4500 henkilöä 133 maasta. Järjestön puheenjohtajana on toiminut kuusi vuotta ranskalainen Christine Deschamps. Berliinin kokous oli vaalikokous ja Kay Raseroka Botswanasta valittiin uudeksi puheenjohtajaksi. Hänen teemansa on "Libraries for Lifelong Literacy". Koska IFLA käsittää kaiken kirjasto- ja informatiikka-alalta, myös tämän konferenssin ohjelma käsitteli kaikkea, mitä voi ajatella kuuluvan siihen, erityiskirjastoista yleisiin kirjastoihin, historiallisista kokoelmista molekyyli teknologian tiedonhakuihin internetistä. Konferenssin ohjelmassa oli virallisten valtuuskunnan ja johtoryhmän kokousten lisäksi myös kaikkien 45 sektion kokoukset, joihin myös ei varsinaisilla jäsenillä oli mahdollisuus osallistua.

Sektio Health and Bioscience Libraries piti kaksi kokousta. Ensimmäisessä kokouksessa oli noin 20 osallistujaa, puheenjohtajana toimi Rick Forsman USA:sta. Sektio tarjoaa puitteet lääketieteen, terveystieteen ja biologisten tieteiden kirjastojen piirissä kansallisten ja kansainvälisten kirjastojen väliseen yhteistyöhön, yhteistyöhön kansainvälisiin järjestöihin, kuten WHO:n, sekä uuden teknologian kehitykseen ja käyttöön.

Kokouksissa käsiteltiin edellisenä vuonna Glasgown konferenssin yhteydessä laadittua sektion toimintastrategiaa. Ensi vuoden teema on Health Information Literacy ja sen tarkoituksena on edistää terveysalojen kirjastojen asiakkaiden ja potilaiden tiedonsaantia ja informaatiolukutaitoa. Myös aihe Open Access, sähköisten lehtien vapaa saatavuus, oli esillä.

Seuraava IFLA:n kokous vuonna 2004 on Buenos Airesissa Argentiinassa ja Argentiinan Medical Library Association lupasi järjestää retkiä ja tutustumiskäyntejä alan kiinnostaviin kohteisiin. Workshopin aiheena on "Non practitioners information retrieval". Espanjan kielinen Medlineplus, mikä on tarkoitettu myös potilaiden tiedonsaantiin, on kaikille vapaasti käytettävissä. Elsevier ja NLM tukevat taloudellisesti IFLA:n konferensseja.

Kokouksien keskeisenä aiheena oli seuraavien kansainvälisten konferenssien ohjelmat ja miten IFLA ja sen sektio Health and Bioscience Libraries voivat niihin vaikuttaa ja osallistua.

Yhdysvaltojen Medical Library Association:n (MLA) puheenjohtaja Pat Thibodeau kertoi tulevista kokouksista ja miten yhdistys on niitä tukemassa. Seuraava ICML-International Congress on Medical Librarianship, pidetään Brasiliassa, San Salvador, Bahia, vuonna 2005. Konferenssin tuleva puheenjohtaja, Brasialian Medical Library Associationin puheenjohtaja oli myös paikalla kertomassa järjestelyjen tämän hetkistä vaiheista. Konferenssin aihe on ”The action on human health”

Näiden tulevien kokouksien merkitys on tärkeää latinalais-amerikkalais-karibian alueen lääketieteellisten ja hoitotieteiden kirjastoille.

Lopuksi tiedotettiin ja keskusteltiin muidenkin kirjasto- ja informatiikka-alojen tulevien kokouksien ohjelmia. Lundin yliopiston kirjasto järjestää vuonna 2004 Second Nordic Conference on Scholarly Communication, NCSC, mikä on tarkoitettu myös tutkijoille.

Uudeksi ”Health and Bioscience Libraries” sektion puheenjohtajaksi on valittu Bruce Madge Lontoosta National Patient Safety Agency ja sihteeriksi Rowena Culler Wellingtonista, Uudesta-Seelannista. Seuraava strategia vuosille 2004-2005 on saatavilla nykyiseltä puheenjohtajalta.

Konferenssi muodostui kutsutuista esitelmistä, esitelmäsarjoista, joita oli useita, joskus jopa kuusi, samanaikaista sarjaa sekä workshoppeista. Näyttelyssä oli noin 130 näytteilleasettajaa ja osa niistä piti esittelytilaisuuksia tuotteista.

Sektiot Health and Bioscience Libraries ja Science and Technology Libraries olivat järjestäneet esitelmäsarjan aiheesta: Bioinformatics: an evolution of two decades.

MARTIN BOMEKE Hannoverin yliopistosta piti esitelmän otsikolla [The Engineering Subject Gateway \(ViFaTec\) and Biotech: Virtual Developments in Biotechnology](#). Bioteknologia ja bioinformatiikka ovat nopeasti kehittyviä aloja, joiden vaikutus ulottuu moneen tieteen alaan. Insinööritieteiden porttaalit toimivat hyvin tiedonhakanavina näillä aloilla. Porttaali ViFaTec (Die Virtuelle Fachbibliothek der Technik) on kehitetty Saksan teknologian kansalliskirjastossa, German National Library of Science and Technology. Suunnitteilla on saksalainen tieteen porttaali, VASCODA, mihin se voidaan integroida. Hakukoneita informaation hakemiseen ovat Metasearchengine, mikä on vielä kehitteillä, TIBORDER, dokumenttien hakujärjestelmä, GetInfo, mikä mahdollistaa kokotekstien saatavuuden, Subject Guide sekä The Specialised Search Engine, joka tarjoaa käyttäjälle pääsyn koko maata käsittävään tutkimuspalvelimeen. Tekniikan tieteen korkea akateeminen taso edellyttää verkkosivujen ajantasalla pitämisen ja hakukoneiden kehittämisen siten, että relevantti, korkeatasoinen informaatio on helposti saatavilla.

HEIKO LIESEGANGin (Göttingen Genomics Laboratory, Institute of Microbiology & Genetics, University of Göttingen, Germany) esitelmän aihe ”Bioinformatics: dataquality and the problem of annotations” käsitteli uuden geenin kirjaamiseen liittyviä vaikeuksia. Kirjaaminen tapahtuu yleensä vertaamalla kahden geenisekvenssin tietoja keskenään. Tietokannassa on paljon virheitä ja ne johtuvat yleensä genomitietojen väärästä koodauksesta ja kirjoitusvirheistä. Tällaisilla virheillä on taipumus kasaantua ja moninkertaistua. Virheen löytäminen on vaikeaa ja kun virhe havaitaan, korjaamisen täytyy aina tehdä alkuperäisen tutkimuksen tekijä itse.

SEBASTIAN GOESER (Senior Software Engineer, for IBM Germany Development Ltd., Dep. 2023, Stuttgart, Germany) käsitteli aiheessaan ”TextMining and Bioinformatics: New insights through literature navigation and related technologies” bioinformatiikkaan liittyvää tiedonhakujärjestelmää, mitä voidaan hyödyntää esim. lääketeollisuudessa..

Workshop Bibliographic control:

Vascodasta, porttaalista tieteellisen information tietovarantoihin, piti esitelmän TAMARA PIANOS Hannoverista (German National Library of Science and Technology and University Library Hannover, Germany). Vascodan kautta pääsee sähköisten lehtien kokoteksteihin, linkki-listoihin, bibliografisiin ja muihin tietokantoihin ja aihe-spesifisiin hakukoneisiin. Siitä on kehitteillä Saksan digitaalisen kirjaston ydin.

LYNNE HOWARTH (Faculty of Information Studies, University of Toronto, Canada): Metadata Schemas for subject Gateways. Lynne Howarth toimii IFLAn työryhmässä Working Group on the use of metadata schemes proposed. Hän kuvaisi esitelmässään aiheenmukaista porttaalimallia, mihin oli huolellisesti valittu metatiedoilla varustettuja dokumentteja. Metatiedot kohdistuivat dokumentin aiheeseen, kieleen, maantieteelliseen alueeseen, aikaan, muotoon, käyttäjäryhmään ja formaattiin. Kukin metatieto oli hierarkisesti kolmitasoinen. Metatietojen muoto ja rakenne kuvaamaan esille haluttavia kriteereitä voivat olla: 1. dokumentin hallinnointiin liittyvät tiedot, 2. dokumentin kuvailuun liittyvät tiedot, 3. dokumentin analysointi, asiasanat, tiivistelmä ja sisältö, 4. dokumentin käyttöön liittyvät tiedot, 5. dokumentin tekniset tiedot ja 6. muut mahdolliset tiedot. Mikä metatiedon rakenne valitaan, riippuu useasta seikasta, joita esitelmässä pohdittiin.

Toronton yliopistossa analysoidaan kymmenen eri metatietomallin rakenteita. Tarkemmin asiaan voi perehtyä internet-sivulla www.fis.utoronto.ca/special/metadata/shortwalk.asp

Loppukommentti: Voidaanko metadatatalla osoittaa asioiden välisiä suhteita älyllisellä tasolla?

RENARDUS -projektista kertoivat ranskalainen ELISABETH FREYRE ja saksalainen HEIKE EUROTH Göttingenin yliopistosta otsikolla "Multilinguism and DDC-cross browsing. Two keys towards better interoperability in RENARDUS". Tässä EU-pjoejektissa on mukana kansalliskirjastoja, yliopistojen tutkimus- ja teknologiakeskuksia, yhteensä 12 yhteistyökumppania 7:stä maasta. Suomesta ovat mukana Jyväskylän yliopiston virtuaalikirjasto ja Helsingin yliopiston Viikin tiedekirjasto. RENARDUS porttaalin avulla löydetään valikoituja ja metatiedolla kuvailtuja korkealaatuisia internet-sivuja eri alojen eurooppalaisista aihehakemistoista. Renardus on monikielinen: englannin, hollannin, saksan, ranskan ja suomen kielinen. Sen sisältö on kuitenkin pääosin englannin kielinen. Sivujen sisältöjen kuvailussa käytetään DDC –luokitusta (Dewey Decimal Classification), mikä on hyvin ylläpidetty ja ajantasaistettu ison organisaation OCLC:n tukema. Aiheenmukainen luokitus on hierarkinen. Haussa voidaan käyttää sanahakua tai luokitusta. Haku kohdistuu aina kuvailussa käytettyihin metatietoihin. Viitteen linkistä pääsee suoraan dokumenttiin. Palvelu on vapaasti käytettävissä. Sen keskuspaikka on Saksassa Göttingenin yliopistossa (Niedessächsisches Staats- und Universitätsbibliothek).

JANINE SCHMIDT, The University of Queensland, Brisbane, Australia, kertoi katsauksessaan Australiassa kehitetyistä kolmesta porttaalista. AusLit on porttaali Australian kirjallisuuteen ja siinä on mukana 12 erillistä tietokantaa. Sen thesaurus käsittää noin 5000 termiä.. AVEL on insinööritieteiden verkko, oikeastaan virtuaalikirjasto, missä on käytössä Dublin Core Metadata standardia. WebLaw, oikeustieteiden verkko, on tarkoitettu lakimiehille ja alan opiskelijoille. Siinä on myös käytössä Dublin Core Metadata - standardi ja sen lisäksi oma thesaurus. Porttaalien luomisessa ja niiden ylläpitämisessä on ollut useita vaiheita ja kaikki hankkeet eivät olleet pysyviä. Näiden parissa työskennelleet henkilöt ovat erityisen halukkaita ja kykeneviä kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

IFLAn bibliografisen sektorin yhtenä tehtävänä on edistää kansainvälisten standardien ja ohjeiden käyttöönottoa bibliografioiden ja varsinkin kansallisten bibliografioiden laatimisessa. BOHDANA STOKLASOVA:n (National Library of Czech Republic) esityksen aiheena oli Tsekin tasavallan kansalliseen bibliografiaan erilaisten, eri lähteistä ja eri maista peräisin olevien ja eri aiheita käsittelevien heterogeenisten tietovarantojen yhteensovittaminen. Bibliografiaa on tehty systemaattisesti vuodesta 1922. Hän viittasi Michael Gormanin (IFLA Journal 27;(5/6):307-312) pyramidiin, mikä esittää "kaukaisten, etäisten" tietovarantojen kontrollointia, varustamista luettelointi- ja metatiedoilla.. Pyramidi jakaantuu neljään tasoon: alhaalta päin 1) ei kuvailtu, haettavissa vain yleisillä hakukoneilla, 2) Dublin Corella, 3) laajennetulla Dublin Corella ja 4) täydellisellä standardilla varustetut dokumentit. Tsekkiläisen aiheen mukaisen porttaalin luomisessa on käytetty kansainvälisiä standardeja ja asiantuntijoiden suosituksia.

JAMES TURNER esitti posterissaan Montrealin yliopistossa kehitettyä MetaMapia. MetaMap kuvaa meta - avaruutta metrokartan muodossa. Tätä varten oli kerätty metatietoon liittyviä standardoituja tietoja informaatio-alan käsitteistä, kirjastoista ja organisaatioista. Kaikki kerätyt tiedot luokitettiin ja varustettiin lyhenteillä. Informaation alan käsitteet kuvataan risteilevinä metrolinjoina risteyskohdat pysäkkeinä.

Vaakasuorat linjat kuvaavat informaatio-alan metatietoja, pystysuorat institutioita, kirjastoja, organisaatioita ja asiantuntijoita,. Esim. kirjastolinjan ja organisaatiolinjan risteyskohdassa on IFLA. Tarkemmin MetaMap on kuvattu Montrealin yliopiston sivulla <http://mapageweb.umontreal.ca/turner/>.

Genomien ja proteiinien analyysien tietoja varten on internetissä käytävissä useita tietokantoja, hakukoneita ja sekvenssien analyysiohjelmiä. GenBank ja EMBL:n (European Molecular Biology laboratory, European Bioinformatics Institute) Nucleotide Sequence Database ovat tärkeitä tämän alan tietopankkeja. Niiden menestyksellinen käyttö vaatii kuitenkin harjoittelua. BioTools.info Potsdamin yliopistossa järjestää koulutustilaisuuksia näiden ja myös muiden bioinformatiikka käsittelevien tietokantojen käytöstä ja toimii tietokantojen käytön konsulttina. Tarkemmin tietoja saa <http://www.biotoools.info/about.htm>, Institut für Informatik, Universität Potsdam.

Kymmenen Itämeren ympärillä olevaa maata muodostavat IFLAn työryhmän Bibliotheca Baltica, jonka tehtävänä on kaikenlainen yhteistyö ja kehitystyö näiden maiden kirjastojen välillä. Kehitteillä on oppaita ja ehkä porttaali näiden alueiden erityiskokoelmia varten.

Kongressin laaja ohjelma ja useiden esitelmien tekstit ovat internetissä:
<http://www.ifla.org/IV/ifla69/prog03.htm>.

Jakelu:

Työterveyslaitos

Opetusministeriö

Bibliothecarii Medicinæ Fenniae, BMF